

Sprawa C-408/23

Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Data wpływu:

4 lipca 2023 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Oberlandesgericht Köln (Niemcy)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

27 czerwca 2023 r.

Strona skarżąca:

Adwokatka i notariuszka

Strona pozwana:

Przewodnicząca Oberlandesgericht Hamm

Oberlandesgericht Köln (wyższy sąd krajowy w Kolonii, Niemcy)

Postanowienie

w prawnoadministracyjnej sprawie dotyczącej notariusza

Rechtsanwältin (adwokatka) i Notarin (notariuszka) z Nadrenii Północnej-Westfalii,

skarżąca,

[...]

przeciwko

przewodniczącej Oberlandesgericht Hamm (wyższego sądu krajowego w Hamm, Niemcy) [...] 59065 Hamm,

pozwana,

izba ds. notariuszy Oberlandesgericht Köln (wyższego sądu krajowego w Kolonii, Niemcy) [...]

w dniu 27 czerwca 2023 r.

postanowiła:

I. Trybunałowi Sprawiedliwości Unii Europejskiej zostają przedłożone na podstawie art. 267 TFUE następujące pytania prejudycjalne:

1. Czy art. 21 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej i art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiającej ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, które bezwzględnie stanowi, że nie może zostać powołana po raz pierwszy na stanowisko notariusza-adwokata (Anwaltsnotar) osoba, która ukończyła 60 lat przed upływem terminu do składania wniosków o powołanie na stanowisko notariusza, nawet jeżeli kilka takich stanowisk musi pozostać nieobsadzonych ze względu na brak odpowiednich młodszych kandydatów w okręgu sądu rejonowego, w którym odbyło się postępowanie rekrutacyjne, a kandydaci z innych okręgów sądu rejonowego nie mogą składać wniosków o powołanie?

2. Czy na pytanie zawarte w pkt 1 należy udzielić odpowiedzi twierdzącej, jeżeli należy się spodziewać, że w kolejnym roku ponownie nie będzie możliwe obsadzenie w tym samym okręgu sądu rejonowego kilku stanowisk notariusza-adwokata, na które ogłoszono nabór, odpowiednimi kandydatami w wieku poniżej 60 lat?

3. Czy na pytanie zawarte w pkt 1 należy w każdym razie udzielić odpowiedzi twierdzącej z tego względu, że ponadto należy się spodziewać, że w innych okręgach sądu rejonowego poza aglomeracjami ponownie nie będzie możliwe obsadzenie wszystkich stanowisk notariusza-adwokata, na które ogłoszono nabór, odpowiednimi kandydatami w wieku poniżej 60 lat?

4. Czy nie dochodzi do naruszenia art. 21 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej i art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r., jeżeli świadczenie usług notarialnych jest zagwarantowane w okręgu sądu rejonowego, mimo że kandydat w wieku powyżej 60 lat nie został powołany na stanowisko notariusza-adwokata wyłącznie ze względu na swój wiek, a kilka stanowisk pozostało nieobsadzonych?

II. Postępowanie zostaje zawieszone.

Uzasadnienie

A. Przedmiot i stan faktyczny postępowania głównego

- 1 Skarżąca ubiega się o stanowisko notariusza-adwokata w okręgu sądu rejonowego, w którym wykonuje zawód adwokata od ponad 3 lat. Jej wniosek o powołanie został odrzucony, ponieważ w chwili upływu terminu do składania wniosków miała ponad 60 lat. Spełnia ona wszystkie pozostałe warunki dopuszczenia do wykonywania zawodu notariusza-adwokata w okręgu sądu rejonowego. W szczególności zdała ona jako notariusz wymagany egzamin adwokacki. W 2017 r. ubiegała się już o stanowisko notariusza, na które ogłoszono nabór w tym samym okręgu. Także wówczas jej wniosek o powołanie został odrzucony z uwagi na ukończenie przez nią 60. roku życia. Skarga w tej sprawie okazała się bezskuteczna zarówno przed izbą [2 VA (Not) 8/17], jak i przed Bundesgerichtshof (federalnym trybunałem sprawiedliwości, Niemcy) [NotZ (Brfg) 7/18].
- 2 Liczba stanowisk notarialnych w danym okręgu sądu rejonowego jest uzależniona od zapotrzebowania na usługi notarialne przy jednoczesnym zachowaniu uporządkowanej struktury wiekowej [§ 4 Bundesnotarordnung (federalnej ordynacji notarialnej), zwanej dalej „BNotO”]. W 2022 r. w tym okręgu sądu rejonowego ogłoszono łącznie nabór na cztery stanowiska. Tylko jedno stanowisko zostało obsadzone. Pozostałe stanowiska pozostały nieobsadzone z powodu braku kandydatów.
- 3 Przewiduje się, że również w przyszłości nie wszystkie stanowiska w tym okręgu sądu rejonowego będą mogły zostać obsadzone ze względu na brak wystarczającej liczby kandydatów spełniających wymogi do powołania na stanowisko notariusza-adwokata. W 2023 r. w tym okręgu sądu rejonowego ogłoszono nabór na 5 stanowisk notarialnych. Na podstawie informacji o zdanych egzaminach adwokackich, co jest warunkiem powołania na stanowisko notariusza-adwokata (§ 5b ust. 1 pkt 3 BNotO), prawdopodobnie 3 z tych stanowisk nie mogą zostać obsadzone z powodu braku kandydatów. W odniesieniu do wszystkich okręgów sądów rejonowych w zakresie właściwości pozwanej, dla których mają zostać powołani notariusze-adwokaci, na 69 stanowisk, na które ogłoszono nabór, w 2023 r. zgłosiło się przypuszczalnie zaledwie 39 kandydatów. W odniesieniu do terytorium całego kraju można również założyć, że poza aglomeracjami stanowiska notariuszy w porównywalnym stopniu nie mogą zostać obsadzone. Nieobsadzenie stanowisk notarialnych, na które ogłoszono nabór, w każdym razie dotychczas nie doprowadziło jeszcze do tego, że czynności notarialne nie mogły być dokonywane lub mogły być dokonywane tylko ze znacznym opóźnieniem.
- 4 Urząd notariusza-adwokata jest sprawowany przez adwokatów obok ich praktyki adwokackiej (§ 3 ust. 2 BNotO). Zasadniczo mogą oni ubiegać się o stanowisko notariusza-adwokata wyłącznie w okręgu sądu rejonowego, w którym wykonują zawód adwokata od ponad 3 lat (§ 5b ust. 1 pkt 2 BNotO). Notariusze pobierają opłaty od klientów za czynności notarialne. Nie otrzymują oni uposażenia ani świadczeń emerytalno-rentowych od państwa. Powołany notariusz-adwokat kończy pełnić urząd wraz z osiągnięciem wieku 70 lat (§ 48a BNotO); ważność tego przepisu jest obecnie przedmiotem postępowania odwoławczego toczącego

się przed Bundesgerichtshof (federalnym trybunałem sprawiedliwości) [NotZ (Brfg) 4/22].

- 5 Skarżąca wniosła skargę do Oberlandesgericht Köln (wyższego sądu krajowego w Kolonii) na odmowę powołania jej przez pozwaną na stanowisko notariusza-adwokata i wniosła o:

zobowiązanie pozwanej, poprzez zmianę jej decyzji o oddaleniu wniosku, do ponownego rozpatrzenia wniosku skarżącej o powołanie na stanowisko notariusza-adwokata, z uwzględnieniem stanowiska prawnego Oberlandesgericht Köln (wyższego sądu krajowego w Kolonii).

- 6 Pozwana wnosi o

oddalenie skargi.

B. Krajowe ramy prawne

- 7 Paragraf 5b ust. 1 BNotO stanowi:

„Na notariusza-adwokata może być powołany wyłącznie ten, kto w chwili upływu terminu do składania wniosków:

1. przez co najmniej 5 lat pracował w znacznym stopniu jako adwokat dla różnego rodzaju klientów,
2. wykonuje działalność, o której mowa w pkt 1, nieprzerwanie od co najmniej 3 lat w brany pod uwagę obszarze właściwości,
3. zdał egzamin notarialny [...] oraz
4. [...]”.

- 8 Paragraf 5 ust. 4 BNotO stanowi:

„Kto ukończył 60 lat w chwili upływu terminu do składania wniosków o powołanie na stanowisko notariusza, nie może zostać powołany po raz pierwszy na stanowisko notariusza.”.

- 9 Uzasadnienie do ustawy dotyczące tego przepisu ma następujące brzmienie (BT-Drs. 11/6007, s. 10):

„Wprowadzenie górnej granicy wieku na poziomie 60 lat służy – również ze względu na większe trudności związane z wiekiem przy wprowadzaniu do zawodu notariusza – przeciwdziałaniu częstym zmianom osób sprawujących urząd w trosce o zachowanie ciągłości pełnienia funkcji. Jednocześnie przeciwdziała się w ten sposób ryzyku wykonywania zawodu notariusza wyłącznie przez osoby starsze.

Ponieważ aspekt wprowadzenia do zawodu nie ma zastosowania w przypadku, gdy były notariusz chciałby zostać ponownie powołany na stanowisko notariusza lub na stanowiska notariusza w innym miejscu, górna granica wieku powinna mieć zastosowanie wyłącznie do powołania po raz pierwszy.”.

10 Paragraf 48a BNotO stanowi:

„Notariusze osiągną granicę wieku z końcem miesiąca, w którym kończą siedemdziesiąty rok życia.”.

11 Wyrok Bundesgerichtshof (federalnego trybunału sprawiedliwości) z dnia 27 maja 2019 r. – NotZ (Brfg) 7/18 w sprawie, która również dotyczy skarżącej, zawiera między innymi następujące dwie wiodące zasady, dotyczące § 6 ust. 1 zdanie drugie BNotO, który ma identyczne brzmienie jak obecny § 5 ust. 4 BNotO:

„2. Paragraf 6 ust. 1 zdanie drugie BNotO nie pozostawia administracji sądowej żadnego zakresu uznania; co do zasady nie jest ona upoważniona do odstąpienia od stosowania granicy wieku na podstawie szczególnych cech właściwych dla osoby kandydata.

3. Granica wieku zawarta w § 6 ust. 1 zdanie drugie BNotO nie stanowi niedopuszczalnej dyskryminacji w rozumieniu art. 1 dyrektywy Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiającej ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy (Dz.U. 2000, L 303, s. 16). Nie narusza ona też zakazu dyskryminacji zawartego w art. 21 ust. 1 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (kontynuacja postanowienia izby z dnia 26 listopada 2007 r. – NotZ 23/07, BGHZ 174, 273, pkt 29 i nast.”.

C. Uzasadnienie odesłania prejudycjalnego i jego znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy

12 Ze względu na granicę wieku ustanowioną na poziomie 60 lat zgodnie z § 5 ust. 4 BNotO dla powołania po raz pierwszy na stanowisko notariusza-adwokata, Oberlandesgericht Köln (wyższy sąd krajowy w Kolonii) nie może uwzględnić żądania skargi i nakazać pozwanej, aby ponownie rozstrzygnęła wniosek skarżącej o powołanie i nie odrzuciła tego wniosku ze względu na jej wiek. Przepis ten nie przyznaje sądowi żadnego uznania i nie dopuszcza żadnego wyjątku. O ile nie zostanie jednoznacznie ustalone na podstawie orzeczenia Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, że § 5 ust. 4 BNotO jest sprzeczny z prawem Unii, skarga skarżącej musi zostać koniecznie oddalona.

13 W świetle orzeczenia Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 3 czerwca 2021 r. – C-914/19 [Ministero della Giustizia (Notariusze)], istnieją wątpliwości co do tego, czy granica wieku określona w § 5 ust. 4 BNotO dla powołania notariusza-adwokata po raz pierwszy jest zgodna z art. 21 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej i art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady 2000/78/WE

z dnia 27 listopada 2000 r., ponieważ nie dopuszcza ona wyjątku nawet w przypadku, gdy kilka stanowisk nie może zostać obsadzonych kandydatem poniżej granicy wieku. Tym samym niemiecka granica wieku dla powołania na stanowisko notariusza-adwokata po raz pierwszy może również przekraczać dopuszczalny środek dla osiągnięcia uzasadnionego celu promowania zmiany pokoleniowej i odmłodzenia zawodu.

- 14 Jednakże, ponieważ granica wieku przewidziana w § 5 ust. 4 BNotO dla powołania na stanowisko notariusza-adwokata po raz pierwszy jest ustalona stosunkowo wysoko na 60 lat i tylko 10 lat służby pozostaje do ukończenia 70. roku życia, kiedy należy złożyć urząd, istnieje zdaniem sądu odsyłającego również możliwość, że wykładnia art. 21 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej i art. 6 ust. 1 dyrektywy 2000/78/WE doprowadzi do wyciągnięcia wniosku, że § 5 ust. 4 BNotO jest zgodny z ochroną przed dyskryminacją na mocy prawa Unii.

[...]